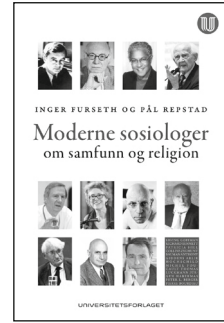

Inger Furseth og Pål Repstad
**Moderne sosiologer om
 samfunn og religion**

Universitetsforlaget. Oslo, 2021

Anmeldt av Ulla Schmidt
 teous@cas.au.dk

Som tittelen sier, gir denne boken en innføring i sentrale tenkere i nyere sosiologi, med særlig henblikk på å utfolde og diskutere hvordan de bidrar til å forstå religion og religiøse fenomener i en samfunnsmessig sammenheng. Det er altså ikke en innføring i religionssosiologi eller religionssosiologer, men derimot i sosiologer som har utviklet og levert mer omfattende teorier om den sosiale virkeligheten og individ og samfunn, teorier som de i varierende grad også har utfoldet med tanke på religion og religiøsitet, og som kan gi hjelp også til å forstå religion.

Sosiologene vi får presentert er både gamle kjenninger som også har vært anvendt en del i praktisk- og empirisk-teologiske studier allerede, som Pierre Bourdieu, Jürgen Habermas, Peter Berger & Thomas Luckmann, og Michel Foucault, andre som nok er kjente navn, men hittil har vært mindre anvendt i nordisk praktisk teologi, som Erving Goffman, Zygmunt Bauman, Anthony Giddens og Richard Sennett, og det som for mange teologer kanskje vil være relativt nye navn, som Arlie Hochschild og Patricia Hill Collins. Slike utvalg kan selvsagt alltid diskuteres, noe forfatterne også selv kommenterer. Sett fra et ståsted i teologi – som selvsagt ikke

er helt rettferdig, gitt at boken primært henvender seg til sosiologer – kunne en eksempelvis også ønsket seg en slik klar presentasjon av Niklas Luhmann, som har spilt en stor rolle i (praktisk) teologi, eller et kritisk blikk på teologenes (i hvert fall i Danmark, der denne anmeldelsen skrives) nye sosiolog-darling, Hartmut Rosa. Men viktigere er det selvsagt at det utvalget som er gjort, gir god mening, også for den som leser med en praktisk-teologisk interesse. Ikke bare som hver for seg sentrale og fremstående navn og teoretikere, men fordi de samlet sett representerer en relevant bredde i forståelse av den sosiale virkeligheten, og dermed også et godt utgangspunkt for å fremstille ulike tilganger til forståelse av religion. Som forfatterne oversiktlig viser, plasserer utvalget av sosiologer seg på ulike steder langs den velkjente aksene mellom interaksjonisme og strukturalisme, mellom det å forstå det sosiale primært som et resultat av relasjoner og interaksjon mennesker imellom, og som resultat av overordnede strukturer som former og «virker gjennom» individene, inkludert forsøk på å forene eller balansere mellom disse to ytterpunktene. Likedan plasseres flere posisjoner også i forhold til en kulturell vending, der materielle og strukturelle dimensjoner ved det sosiale ses

som menings- og identitetsskapende. Slike tilganger «passer» selvsagt godt sammen med praktisk-teologiske tilganger til religion og religiøsitet. Men også forfatterne påpekning av risikoen for at slike posisjoner overdriver «meningssøken» som kjerne i religiøse praksiser, og underdriver hvordan det meningssøkende og -skapende i slike praksiser også kan være sammenvevd med maktstrukturer og kamp om interesser og posisjoner, er nyttige påminnelser for praktisk-teologisk arbeid med religiøse praksiser.

Selv om boken anfører sosiologer og sosiologistudenter som hovedmålgruppe, bør den altså definitivt også være på leselisten hos forskere, lærere og studenter i praktisk teologi og andre som arbeider empirisk-teologisk, av flere grunner. For det første fordi den er informativ når det gjelder sentrale i linjer i teoridannelse for forståelse av sosial virkelighet, noe selvsagt også de som arbeider med empirisk og praktisk teologi trenger viten om. Leseren får ikke bare kunnskap om det konkrete utvalget av sosiologer som presenteres, men også oversikt over det overordnede mønsteret av teoretiske hovedposisjoner de hører hjemme i, og hvordan de kan plasseres i forhold til sosiologiens «founding fathers», især Weber, Durkheim og Parsons. For det andre, i kraft av at utvalget sosiologer spenner over et bredt spekter av teoretiske tilganger til sosial virkelighet og forholdet mellom individ og samfunn, og dermed også til religion og religiøse fenomener som en del av den sosiale virkeligheten, gir boken nyttig inspirasjon til å la seg utfordre av alternative måter å se på religion og religiøse fenomener. Det kan også praktisk teologi vinne på.

Den tredje, og kanskje viktigste grunnen, har med bokens grunnleggende

tilnærming å gjøre, nemlig å fokusere på mer omfattende teorier om sosial virkelighet og individ og samfunn, som bidrag også til å forstå religion og religiøse fenomener. Når religion og religiøsitet settes inn i rammen av mer omfattende teorier om sosial virkelighet, understrekes det at dette ikke er isolerte fenomener som best forstås ved hjelp av særskilte og egenartede teorier og begrepsdannelser. Å forstå religion ut fra mer omfattende teorier og begreper, utviklet for å forstå bredere utsnitt av sosial virkelighet, og der også områder som kunnskap og makt, følelser og rasjonalitet, kjønn og etnisitet, løftes frem, tydeliggjør hvordan religion er vevet sammen med andre deler av den samme sosiale virkeligheten. Dette er en viktig og fruktbar innsikt og tilgang også for praktisk teologi, som ikke fjerner fra en teologisk tilgang til religion og religiøse fenomener, men tvert imot gir ressurser til å videreutvikle en teologisk tilgang som hermeneutisk, kritisk og konstruktiv refleksjon over religion.

Kapitlene om hver av tenkerne inneholder de samme hovedelementene, men disponert med en fornuftig fleksibilitet slik at tenkningen og begrepsdannelsen styrer fremstillingen og kommer tydelig frem. Dels får vi først en kort biografi – prisverdig nøktern i stilen, og en interessant belysning av hvordan tenkning og forskning også hører hjemme i et konkret liv og en konkret kontekst. Dernest en gjennomgang av de sentrale begrepene og teoretiske perspektivene i hans eller hennes tenkning, men også en kritisk vurdering av disse, før vi blir presentert for hvilke(t) bidrag denne tenkningen har gitt til forståelse av religion og religiøse fenomener. Avslutningsvis gis nyttige eksempler på hvordan disse teoretikerne har vært anvendt i studier av religion, supplert av forfatterne egne

Bokanmeldelser

overveielser om mulig fruktbare perspektiver for den som undersøker religiøst liv og religiøse fenomener. Oppbygningen legger slik til rette for å hente inspirasjon for egne undersøkelser. Og en beundringsverdig

kort, klar og presis fremstilling av teoribruk og teorivalg vil også være nyttig for dem som arbeider med empiriske prosjekter i teologi.